

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

לקבלת גליון שבועי במייל: y.b.daskal@gmail.com

כל הזכויות שמורות ©

ביאור בינת החכמה על "משך חכמה"

מאת: יצחק בירך דסקל, טל: 052-7611435

בס"ד פרשת תצוה-זכור, תש"פ

פיסקא כג-כז

במקום כהן, והם כבעלים, לכן הולכת אברים למזבח דבעי כהונה ופסולה בזר (זבחים יד, ב), [ויעויין משנה למלך (פסולי המוקדשים א, כז) שחקר אם הולכין זר אם נפסלו האברים מלהקריב], אמר ולקחת מידם, שהוא ככהן, יוליך האימורים, להקריב למזבח, אבל להוליך בידם לקרב קצת למשה היו רשאים, דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה (זבחים, שם), והם הוסיפו,

[כג]

(כט, כה) וְלִקְחֶתָּהּ אֹתָם מִיָּדָם וְהִקְטַרְתָּהּ הַמִּזְבֵּחַ עַל הָעֹלָה לַרִיחַ נִיחֻחַ לִפְנֵי ה' אֲשֶׁה הוּא לֵה':

א. מדוע כתוב שיקח מידם, ולא די לכתוב שיקטיר המזבחה. ב. מדוע בפרשת צו כתוב שלקח מכפס, וכאן כתוב שיקח מידם.

(כט, כה) ולקחת אותם מידם והקטרת כו' דמשה¹ היה במילואים

שיניחו כפס פתוחות, ויטול מכפס, והם לא יעשו שום קרבה לצד מזבח, אבל הם החמירו על עצמם, ואפילו הולכה שלא ברגל לא עשו, לכן הניחו כפס פתוחות, ומשה נטל מכפס, לכן בעשיה כתוב שנטל מכפס, ומיושב הכל בס"ד.

¹ תוכן דבריו: על הפסוקים (שמות כט, כד-כה) "וְשִׁמְתָהּ הַפֶּלַעַל עַל פְּנֵי אֲהָרֹן וְעַל פְּנֵי בָנָיו וְהִנֵּפְתָהּ אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי ה': וְלִקְחֶתָּהּ אֹתָם מִיָּדָם וְהִקְטַרְתָּהּ הַמִּזְבֵּחַ עַל הָעֹלָה לַרִיחַ נִיחֻחַ לִפְנֵי ה' אֲשֶׁה הוּא לֵה'", יש לדקדק: א. מדוע כתוב שמה היה צריך לקחת מידם, ולא די לכתוב שיקטיר המזבחה. ב. כיון שכתוב שיקח מידם, היה לכתוב שיקח מכפס, שהרי על כפס היה הכל. וביותר יש לתמוה, דבעשייה, בפרשת צו באמת כתוב שנטל מכפס, כדכתיב (ויקרא ח, כז-כח) "וַיִּתֵּן אֶת הַפֶּלַעַל עַל פְּנֵי אֲהָרֹן וְעַל פְּנֵי בָנָיו וַיִּנְהַף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי ה': וַיִּקַּח מִשָּׂה אֹתָם מֵעַל פְּנֵיהֶם וַיִּקְטַר הַמִּזְבֵּחַ עַל הָעֹלָה מִלְּאִים הֵם לַרִיחַ נִיחֻחַ אֲשֶׁה הוּא לֵה'" ע"כ.

[והנה כתב הרמב"ם (פסולי המוקדשין א, כז) וז"ל "כל הזבחים שקיבל דם אחד מן הפסולין לעבודה, או שהוליך את הדם למזבח, או שזרקו למזבח כהלכתו, נפסל הזבח, קיבל הכשר ונתן לפסול ולא הלך בו הפסול אלא עמד במקומו יחזיר לכשר, אבל דם שהוליכו הפסול לעבודה והחזירו לכשר והוליכו, או שהוליכו הכהן תחילה והחזירו ונתנו לפסול והוליכו, הואיל והוליכו הפסול בין בתחילה בין בסוף נפסל הזבח, שהרי אי אפשר לתקן דבר זה עכ"ל. וכתב המשנה למלך (שם) על דבריו וז"ל "או שהוליך את הדם למזבח כו'. נראה מדברים אלו, דדוקא בקבלה והולכה וזריקה, אם נעשה אחת מכל אלו ע"י אחד מן הפסולין נפסל הזבח, אך בהולכת איברים לכבש לא נפסל הזבח, אף דלמצוה צריך כהן כשר וכמו שכתב הלכה כ"ב. אך קשה, מההיא דפ"ק דזבחים (דף י"ד) דפריך, והרי הולכת איברים לכבש דעבודה שאפשר לבטלה היא ופסולה בזר, דכתיב והקריב הכהן את הכל המזבחה, ואמר מר זו הולכה לכבש, ומשמע התם, דמדמינן הולכת איברים להולכת דם לענין פסול" עכ"ל. ואל תטעה בלשון המשנה למלך שבא להוכיח שהקרבן נפסל אם הוליכו את אבריו, דרק על הבשר אפשר לפסול, ולא את הקרבן, דכבר נעשה הכפרה בזריקה, לכן דקדק המשך חכמה לכתוב שמסתפק המשנה למלך אם נפסלו האברים להקריב].

ומבאר המשך חכמה, דהנה חייבים לעשות בכל קרבן ארבעה עבודות שחיטה, קבלה הדם, הולכה, וזריקה. ומלבד השחיטה, כל העבודות פסולות בזר, וחייב הכהן לעשות עבודת הולכה, והולכה פסולה בזר (זבחים יד, ב), לכן לא די לכתוב שמה יקטיר הכל המזבחה, דמשה היה צריך לעשות הולכת האברים והלחם למזבח, דאף על פי שגם הם היו כהנים, מכל מקום במילואים היה לכהנים דין בעלים, ולמשה היה דין הכהן, לפיכך הולכה פסולה בהם, ומיושב דקדוק א'.

ועל פי זה יתבאר היטב הכל. דהנה מבואר בזבחים (יד, ב) דהולכה שלא ברגל אינה הולכה, [ועל פי זה פסק הרמב"ם פסולי המוקדשין (א, כג) וז"ל "והולכה שלא ברגל אינה הולכה, לפיכך כהן גדול שקיבל את הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הזבח" עכ"ל], לפיכך היה מותר לכהנים לקרב בידם את התנופה לצד המזבח, ולא היו חייבים להשאיר כפס פתוחות עם התנופה בלא לזוז כלל, לכן לא כתבה תורה שיקח מכפס, דלשון זה משמע

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

(כט, כו) וְלִקְחֶתָּהּ אֶת הַחֶזֶה מֵאֵיל הַמִּלְאִים אֲשֶׁר לְאֶהֱרֹן וְהִנַּפְתָּ אֹתוֹ
תְּנוּפָה לְפָנֵי ה' וְהִיָּה לְךָ לְמִנְחָה:

מדוע כתוב "לך למנה"

(כט, כו) והנפת אותו תנופה כו' והיה לך למנה. הנה³ מנה יקרא
דבר המתוקן כל צרכו. כן במשלוח מנות צריך להיות מבושלין כל
צרכן (מגן אברהם, אורח חיים תרצה, ס"ק יא), לכן כאן

ומשמע דטעמו דאינו נקרא "מנה" אלא כשהוא מבושל, והקשה על זה
הנצי"ב בהעמק שאלה (סז, ט), והא מקרא מפורש הכא, דמנה הוי גם בשר
שאינו מבושל, כדכתיב "והיה לך למנה", ומשה לא נטל בשר מבושל אלא
חי, ונקרא מנה, ומכאן פוסק שאין צריך בשר מבושל למשלוח מנות.

אבל המשך חכמה ברמז מיישב תמיה זו, דבאמת לשון "מנה" הוא דבר
המתוקן כל צרכו, זה גדר לשון מנה, וגדר כל צרכו תלוי בכל דבר ודבר מה
מטרתו, שמשלוח מנות בפורים הוא כדי שיהיה לרעהו סעודה לפורים, וכדי
להרבות שמחה, לפיכך למטרה זו "כל צרכו" הוא דבר המבושל בלבד, אבל
כאן "כל צרכו" המטרה שיהיה "מותר" באכילה, לא "ראוי" לאכילה, והיינו
שיזרוק הדם ויקריב האמורים, אז יזכה בחזה "למנה", ולהלן מוסיף להוכיח
זאת, מהא דתנן בביצה (יד, ב) "בית שמאי אומרים: אין משלחין ביום טוב
אלא מנות, ובית הלל אומרים: משלחין בהמה חיה ועוף, בין חיים בין
שחוטין", מבואר, דלבית שמאי אין שולחין אלא בשר מבושל, שרק הוא
נקרא מנה, כיון שהמטרה שם שלא לטרוח ביום טוב, אלא ישלח רק למה
שצריך לאכול מיד, לכן מנה נקרא רק מבושל כמו במשלוח מנות.

ולאחר הקדמה זו נבוא לבאר הדקדוקים הנ"ל, דהנה, מי שהוא בעל קרבן
השלמים, שלו הוא מחיים, אלא שלא הותר לו לאכול ממנו אלא לאחר זריק
דם והקרבת אימורים, ובקרבן שלמים זה של מילואים, שלא נקנה על ידי
הכהנים, דכתיב (שמות כט, א) "לְקַח פֶּרֶךְ אֶחָד מִן בָּקָר וְאֵילִם שְׁנַיִם תְּמִימִם",
יש לבאר מי היו בעלי הקרבן.

והנה כיון שמשה לא סמך על האיל, אלא הכהנים, כדכתיב (שמות כט, יט)
"וְלִקְחֶתָּהּ אֶת הָאֵיל הַשְּׁנַיִם וְסִמְךָ אֹהֶרֶן וּבְנָיו אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הָאֵיל", שמע
מינא שאהרן ובניו היו בעלי הקרבן, דאמרו במנחות (צב, א) שאין סמיכה
אלא בבעלים, וכיון שמשה לא סמך, שמע מינא שמשה לא היה בעלי
הקרבן, אלא שזכה משולחן גבוה בחזה התנופה לאחר שכבר היה מתוקן
וראוי לזכות בו משולחן גבוה, דהיינו לאחר זריקת הדם והקרבת האימורים.

דלא היו מושיטין ידיהם למשה לקרב לו להקטיר, ואף הולכה
שלא ברגל לא עשו, לכן אמר בצו (ח, כח), ויקח משה אותם מעל
כפיהם, והוסיף על המצוה. ודו"ק².

[כד]

²תמצית דבריו: הולכת הדם למזבח, היא אחת מהעבודות שחייב
הכהן לעשות בקרבן, ומשה היה כאן כהן, והם בעלים, לכן כתוב
שיקח מידם, ולא די שיקטיר המזבחה, דחייב לעשות עבודת
הולכה לקחת מידם, ולהוליך למזבח. ולשון "מכפם" משמע
שיניחו כפם פתוחות כבתנופה, ולא יעשו שום הקרבה, אפילו
שלא ברגל. אבל באמת הולכה שלא ברגל אינה עבודה, ומותר
לקרב שלא ברגל למזבח, לכן דקדק לכתוב ויקח מידם ולא מכפם,
אבל הם החמירו על עצמם שלא יקרבו כלל למזבח אפילו שלא
ברגל, לכן בפרשת צו, בעשייה, כתוב שלקח מכפם.

[כד]

³ [כד] תוכן דבריו, על הפסוק (שמות כט, כו) "וְלִקְחֶתָּהּ אֶת הַחֶזֶה מֵאֵיל
הַמִּלְאִים אֲשֶׁר לְאֶהֱרֹן וְהִנַּפְתָּ אֹתוֹ תְּנוּפָה לְפָנֵי ה' וְהִיָּה לְךָ לְמִנְחָה", יש
לדקדק: א. מדוע דוקא חזה שאכל משה נקרא "מנה", ושאר הבשר שאכלו
אהרן ובניו כדכתיב להלן (כט, לב) "וְאָכַל אֶהֱרֹן וּבְנָיו אֶת בֶּשֶׂר הָאֵיל וְאֶת
הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בִּפְתַח אֹהֶל מוֹעֵד" לא כתוב בהם "למנה". וכן בעשייה גם
כן כתוב על אכילת החזה שהיה למשה, "מנה" כדכתיב (ויקרא ח, כט) "
וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַחֶזֶה וַיִּנְיֶפְהוּ תְּנוּפָה לְפָנֵי ה' מֵאֵיל הַמִּלְאִים לְמִשְׁה הִיָּה
לְמִנְחָה פְּאֵשׁ צֶהָה ה' אֶת מִשְׁהוֹ, וצריך טעם בזה. ב. מהו הלשון "לך למנה",
מה בא הכתוב ללמד בזה. ג. מדוע הוצרך משה להניף את החזה.

ומבאר המשך חכמה, בהקדים ביאור לשון "מנה", ומיישב תמיה גדולה,
דהנה בפורים חייב אדם לשלוח מנות איש לרעהו, כדכתיב באסתר (ט, יט).
כב) וכן פסקו בגמ' מגילה (ז, א). והנה פסק המחבר (אורח חיים תרצה, ד)
"חייב לשלוח לחבירו שתי מנות בשר", וכתב המגן אברהם (שם, ס"ק יא)
בשם מהרי"ל, דכשולח בשר אינו יוצא ידי חובתו אלא בבשר מבושל,

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

[כה]

כט, כז) וקדשֶׁת את חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוֹנֵף
וְאֲשֶׁר הוֹרֵם מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים מֵאֲשֶׁר לְאֶהֱרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבָנָיו:

יש לדקדק: א. מהו הקידוש. ב. מדוע נקרא שוק התרומה. ג. מהו מאשר לאהרן
ומאשר לבניו.

כט, כז) את חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר
הוֹרֵם. הרמה⁵ היא על דבר העולה למעלה, ולכן אם יניף למעלה

יהיה החזה שלך, כאשר יהיה "למנה", שיהיה מותר לך
לאכילה, דהיינו שיהיה מתוקן כל צרכו, שיזרוק הדם ויקריב
אמוריו.

[כה]

⁵ [כה] כדי להבין את דברי המשך חכמה, יש להקדים. הנה בשמות פרק כט,
בקרבנות המילואים, מפורש בכתוב שכדי לקדש את אהרן ובניו בימי
המילואים, יביאו פר לחטאת ושני אילים, האחד לעולה והאחד לשלמים.
וכן יביאו שלושה סוגי לחמים מצות, שכל סוג עשר חלות. ולאחר שמפרש
שהקריבו את פר החטאת ואת איל העולה, כתוב, שמהאיל השני, שהוא איל
שלמים, יקחו את אימורי איל השלמים, ועמם את שוק הימין, וחלה אחת
מכל סוג, ויעשו תנופה, ולאחר מכן יקריבו הכל על המזבח שהקריבו את
העולה. כדכתיב (שמות כט, כב-כה): - (כב) וְלִקְחֹתָ מִן הָאֵיל הַחֲלָב וְהָאֵלֶּיךָ
וְאֵת הַחֲלָב הַמִּכֶּסֶה אֶת הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרַת הַפֶּבֶד וְאֵת שְׂפִי הַפִּלִי וְאֵת הַחֲלָב
אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין כִּי אֵיל מִלֵּאִים הוּא: (כג) וְכִפֵּר לָחֶם אֶחָת וְחִלַּת
לָחֶם שְׁמֹן אֶחָת וְרָקִיק אֶחָד מִסַּל הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי ה': (כד) וְשָׂמֶת הַפֶּלַעַל
כִּפִּי אֶהְיֶה וְעַל כִּפִּי בְּנֵי וְהִנֵּפֶת אֶתֶם תְּנוּפָה לִפְנֵי ה': (כה) וְלִקְחֹתָ אֶתֶם מִיָּדֶם
וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ עַל הָעֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לִפְנֵי ה' אֲשֶׁה הוּא לֵה"ו.

ולאחר הקרבה זו, כתוב שלושה דברים: א. שיניפו את החזה ויהיה לאהרן
למנה. ב. שיקדשו את החזה ואת שוק התרומה. ג. שיהיו כל זה לאהרן
ולבניו לחוק עולם מזבחי שלמים. כדכתיב (שמות כט, כו-כח): - (כו)
וְלִקְחֹתָ אֶת הַחֲזֵה מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים אֲשֶׁר לְאֶהֱרֹן וְהִנֵּפֶת אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי ה'

שהסומכין היו אהרן ובניו, הם היו בעלים מהקרבן, וזכו
בהקרבת מחיים. אבל משה לא סמך, שאין סמיכה אלא
בבעלים (מנחות צב, א. ועוד), והוא לא זכה בהקרבת מחיים, רק
כשזרק ונקטר האימורים היה מנה, כל צרכו, לכן כתוב והיה לך
- למנה, שאימתי יהיה לך, כשהוא מתוקן ומותר לאכילה,
ומשולחן גבוה זכית בהחזה, דהיה צריך להיות נקרב כמו שוק
לגבוה, לכן הניף אותו משה, שאז היה הוא הבעלים בהחזה,
ודו"ק. ובמשנה פרק קמא דביצה (יד, ב) אין משלחין אלא מנות
כו"ד.

ובזה יתבאר היטב כל הדקדוקים, דכונת הכתוב "והיה לך למנה", לומר,
מתי יהיה החזה "לך", שתזכה בו, שעד עכשיו האיל היה רק לאהרן ולבניו
ולא שלך הוא כלל, אבל יהיה "לך" כאשר יהיה "למנה", דהיינו כאשר יהיה
מתוקן כל צרכו ויהיה ראוי לזכות בו משולחן גבוה, ויהיה מותר באכילה,
דהיינו לאחר זריקת דם והקרבת אימורים, אבל באכילת הכהנים לא כתוב
למנה, כיון שכבר זכו בבשר מחיים כשעוד לא היה מתוקן כלל.
ובזה מבואר מדוע צייתה תורה על משה להניף את החזה, דכשנעשה בעלים
על החזה, צייתה תורה שיניף, והיינו לאחר זריקת דם והקרבת אימורים,
ומיושב הכל בס"ד.

ויעל פי דבריו הנפלאים, יתיישב הא דכתיב בקרבן שלמים (ויקרא ז, לג)
"הַמִּקְרִיב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֵת הַחֲלָב מִמֶּנִּי אֶהְיֶה לוֹ תְּהִיָּה שׁוֹק הַיָּמִין
לְמִנְהָ", דלכאורה מדוע כתוב "מנה", והרי לפני כן, דכתיב שזוכה אהרן
בחזה והשוק לא כתוב "מנה", דכתיב (ויקרא ז, לא-לב) "וְהִקְטִיר הַפֶּהֶן אֶת
הַחֲלָב הַמִּזְבֵּחַ וְהִנֵּה הַחֲזֵה לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו: וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תְּתַנּוּ תְּרוּמָה
לִפְהֶן מִזְבְּחֵי שְׁלָמִיכֶם", ולא כתוב "מנה". אבל לאור המבואר יתבאר היטב,
דהנה פירש רש"י וז"ל "המקריב את דם השלמים וגו' - מי שהוא ראוי
לזריקתו ולהקטיר חלביו, יצא טמא בשעת זריקת דמים או בשעת הקטר
חלבים, שאינו חולק בבשר", לפי זה בא הכתוב ללמד, שמי שראוי להקריב
את דם השלמים זוכה בשוק, לפיכך כתוב "למנה", כלומר שהראוי
להקריב, יזכה בשוק הימין, כשהשוק יהיה ראוי ויהיה בבחינת "מנה".

⁴ תמצית דבריו: "מנה" משמעו דבר המתוקן כל צרכו, וכיון
שבעלי הקרבן היו הכהנים, שהרי הם סמכו, ואין סמיכה אלא
בבעלים, לא זכה משה בחזה אלא כשנעשה ראוי לאכילה, והיינו
שזרק דמו ונקטרו אימוריו. וזה ביאור הכתוב "והיה לך", מתי

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

ושוק קדשו לדורות כל החזות ושוקין של השלמים, אשר ינתנו לכהן. ומשולחן גבוה זכו, אשר חלק שמים נתן להם, והם אוכלים ובעלים מתכפרים (פסחים נט, ב. ועוד). וכן נתקדשו בזה המורם מלחמי תודה (ויקרא ז, יד), ומורם מהלחם הבא עם איל נזיר (במדבר ו, יט). ושיעור הכתוב כך הוא, אשר הונף ואשר הורם מאיל המילואים, ואשר הונף ואשר הורם מאשר לאהרן ומאשר

שהנפה הוא לצדדין והרמה למעלה ולמטה, ולכן נקרא נפיא, נפה, כיון שמניף לצדדים לנפות הקמה. וכיון שהרמה הוא למעלה ולמטה, יש למשמעות הרמה, גם כאשר האחד מובדל ומרומם מחבירו נקרא תרומה, ומאותו טעם נקרא תרומה מן הטבל, וזה הפירוש שוק התרומה, שהורם במעלה משאר הבשר שנאכל להיות שוק הימין נקטר, ומחמת מעשה זה שבמילואים, זכו הכהנים לדורות בשוק של שלמים להיות שלהם.

ואם אתמר, איך מעשה של הקטרת שוק הימין יביא את שוק השלמים לאכילת כהנים, והרי זה הקטרה וזה אכילה. יש לומר, דבאמת, גם מה שזוכים הכהנים בשוק של שלמים, הוא נקדש למזבח, ומשולחן גבוה קא זכו, והרי זה כמו שנקטר, כיון שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים (פסחים נט, ב. ועוד), ולכן הקטרה של שוק הימין מזכה לאהרן ובניו לדורות את שוק של שלמים לאכילתן.

וכך פירוש הכתוב: "וְקִדְשֶׁתָּ אֶת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֶת שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר הוֹנֵף הַנֶּהֱמָה מֵאֵיל הַמִּלּוֹאִים", היינו שתקדש לדורות, שיהיה לאהרן ובניו לאכילה משלמים את חזה התנופה, שנקרא כך על שם תנופתו, ואת שוק התרומה, שנקרא כך כיון שהתרומם מעל שאר הבשר להיות נקטר, וקדושה זו שלהם, יהיה גם על ידי זה, אשר הונף, לצדדים, ואשר הורם, להגביה למעלה ולמטה. ולא רק תקדש את החזה והשוק, אלא אף את לחם התודה ולחם הנזיר על ידי זה, מאשר לאהרן ומאשר לבניו, היינו מה שצוית לכם לתת בימי המילואים לחם לאהרן ולבניו, על ידי מעשה זה תקדש לדורות לאהרן ולבניו לחם מקרבן תודה ולחם הנזיר, וזה הפירוש מאשר לאהרן ומאשר לבניו, היינו על הלחמים.

והטעם שלא הביאו בימי המילואים רק שלושה סוגי לחמים ולא ארבעה כמו בתורה, כי לקדושת ימי המילואים הקריבו לחם אחד מכל סוג על גבי המזבח, וזה אי אפשר בלחם חמץ, וסוג אחד של לחמי תודה הוא חמץ. ובזה מיושב כל הדקדוקים הנ"ל, בס"ד.

נקרא תרומה, והנפה הוא לצדדין, כמו שעושין בנפיא, לכן נקרא נפה, וזה מוליך ומביא מעלה ומוריד כו' (מנחות סא, א). אולם מצאנו על דבר השוה לחבירו ונתרומם באיזה מעלה, אשר יופרש ויובדל מחבירו נקרא תרומה, וזה תרומה מן הטבל, על הרמת מעלה שנעשה קודש, ומזה נקרא השוק תרומה, שהורם במעלה משאר הבשר הנאכלין בכל מקום לבעלים, וכאן נקטר. והחזה

וְהָיָה לָךְ לְמִנְחָה: (כז) וְקִדְשֶׁתָּ אֶת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֶת שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר הוֹנֵף הַנֶּהֱמָה מֵאֵיל הַמִּלּוֹאִים מֵאֲשֶׁר לְאֶהֱרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבָנָיו: (כח) וְהָיָה לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו לְחֶק עֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תִרְוּמָה הוּא וְתִרְוּמָה יְהִי מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזְבְּחֵי שְׁלָמֵיהֶם תִּרְוּמָתָם לָהֶם", ועל פי הקדמה זו נבאר דברי המשך חכמה.

על הפסוק "שמות כט, כז) "וְקִדְשֶׁתָּ אֶת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֶת שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר הוֹנֵף הַנֶּהֱמָה מֵאֵיל הַמִּלּוֹאִים מֵאֲשֶׁר לְאֶהֱרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבָנָיו", יש לדקדק: א. מדוע קורא לשוק הימין "שוק התרומה", ולחזה, חזה התנופה, והרי לא מצאנו בשוק הימין הרמה, אלא תנופה. ב. מה קדושה היא זאת, ואם הכונה לקדש את שוק הימין והחזה לתתן לאהרן הכהן, הרי שוק הימין נקטר על גבי המזבח. ג. כיון שכבר כתוב חזה התנופה ושוק התרומה, מהו שחזור וכותב "אשר הונף ואשר הורם". ד. מהו שכתוב "מאשר לאהרן כו", כיון שכתב מאיל המילואים, כבר ידוע שאיל זה לאהרן ולבניו.

ומבאר המשך חכמה, שזה שהכהנים זוכים בחזה ושוק של שלמים לדורות, וכן בלחמי תודה ולחם הנזיר, כל זה הוא מכח ימי המילואים, שאז נתקדשו דברים הללו להיות לכהנים לדורות, ומה שעשו בימי המילואים היה קדושה לדורות. וזה בא הכתוב ללמד, שבהרמת שוק הימין משאר בשר השלמים להיות נקטר על המזבח, ואת חזה התנופה להניף, זה מקדש את שוק הימין וחזה התנופה לדורות, שיהיה לאהרן ובניו מקרבנות שלמים של ישראל. וכמו כן, זה שנוטל חלה אחת מכל סוג להקטיר למזבח, הוא מקדש לדורות שתהיה חלת אחת מכל סוג חלות של תודה ושל נזיר לאהרן ולבניו, וכל זה נכתב כאן בפסוק זה, כפי שיבואר.

דהנה זה שקורא לשוק הימין "התרומה", אין הכונה על מה שהניפו את השוק עם הלחמים והאימורים, דעל זה היה לכתוב 'שוק התנופה', אבל הכונה בזה הוא שלשון הרמה משמעו להגביה למעלה ולמטה, ותנופה הוא מוליך ומביא לצדדים, וכמו שאמרו (מנחות סא, א) "מוליך ומביא מעלה ומוריד, שנאמר: אשר הונף ואשר הורם", למדו מהכתוב תנופה והרמה,

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

[כו - המשך]

כט, כח) וְהָיָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְחֶק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תִרְוַמָּה הוּא וּתְרוּמָה יִהְיֶה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזְבְּחֵי שְׁלֵמִיָּהֶם תִּרְוַמְתֶּם לָהּ:

מה מלמד הכתוב: "ותרומה יהיה מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם תרומתם לה"

כט, כח) ותרומה יהיה מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם תרומתם לה. פירוש⁷, שאף משלמי צבור בעצרת, אשר כשהמה

כבשים: קדש יהיו - לפי ששלמי יחיד קדשים קלים, הוזקק לומר בשלמי צבור שהם קדשי קדשים "עכ"ל. מבואר ששלמי ציבור הם רק הבאים בעצרת, והם קדשי קדשים, וטעונים תנופה מחיים. אבל לא ידענו, האם צריכים גם תנופה לאחר שחיטה כדן שלמי יחיד. ואם צריכים תנופה לאחר שחיטה, האם צריכים תנופה שלמים כמו מחיים, או רק חזה ושוק כמו כל שלמי יחיד. וכן בא ללמד שעל ידי המילואים יזכו אהרן ובניו גם בזבחי שלמי ציבור

וזה בא הכתוב "ותרומה יהיה כו", ללמד כאן, דלעיל כתיב (פסוק כז) "וְקִדְשֶׁתָּ אֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הִנֵּף וְאֲשֶׁר הִנֵּף מֵאֵל הַמִּזְבֵּחַ מֵאֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבָנָיו", ובא הכתוב ללמד, שלא רק חזה ושוק של זבחי שלמי יחיד הם לכהן, אלא אף זבחי שלמי ציבור של עצרת יהיה לכהן, ומלמד שצריכים תנופה של חזה ושוק בלבד לאחר שחיטה.

וכך פירוש הכתוב, אחרי שכתב "וְהָיָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְחֶק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תִרְוַמָּה הוּא וּתְרוּמָה הוּא", שלדורות, חזה ושוק של זבחי שלמי יחיד יהיה לכהן, מוסיף הכתוב שאף זבחי שלמי ציבור יהיו חייבים תנופה לאחר שחיטה, ורק חזה ושוק, וזה שכתב "ו" היינו מוסיף גם זבחי שלמי ציבור, שיתנו לכהן, ויהיה, "תרומה יהיה", היינו תנופה, שהרמה לשון תנופה, שיש להניף חזה ושוק של שלמי ציבור גם כן, כתנופת חזה ושוק של זבחי שלמי יחיד לאחר שחיטה.

ומה שכתב "ותרומה יהיה מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם", הוא עוד כונה שניה בלשון "ותרומה", לומר, שזבחי שלמי ציבור הללו, יהיו הרמה רוחנית יותר מזבחי שלמי יחיד של בני ישראל, והיינו בזה שהם כולם לכהנים, וזבחי שלמי יחיד הם לבעלים, ורק חזה ושוק לכהנים. וכונת הכתוב לתת סימן, שהכונה על זבחי שלמי ציבור, שתרומה הוא גם מלשון

לבניו, וזה (פסוק כג) מסל המצות, אשר אחד מכל מין נקטר לפני ה' (שם) והונף והורם. והמונף מסל המצות, קידש לדורות המורם מלחם תודה ואיל נזיר, והמצות היו באות כמו בקרבן שבתודה, שלוש מינים [משנה פרק התודה (מנחות עח, א)]. ולחם חמץ לא בא, מפני שאינו רשאי להקטיר ממנו, כמו שכתוב (ויקרא ב, יב) ואל המזבח לא יעלו לריח נחוח, וכאן כתוב (פסוק כו) והקטרת על המזבח וכו' לריח נחוח כו'. ודו"ק היטב⁶.

⁶ תמצית דבריו: יש לדקדק: א. מהו הקידוש. ב. מדוע נקרא שוק התרומה. ג. מהו מאשר לאהרן ומאשר לבניו. והביאור בזה, פשט הכתוב, שעל ידי מעשה המילואים, יזכו הכהנים לדורות בשוק וחזה של שלמים, ובלחם של תודה ושל נזיר. ונקרא שוק התרומה, שהוא מרומם משאר הבשר של השלמים שנאכלו שנקטר, ולא רק זה, אלא גם מאשר לאהרן כו', היינו מזה שזכו אהרן ובניו בלחם בימי המילואים, על ידי זה זכו הכהנים בלחמי תודה וחלת נזיר לדורות, כי מעשה ימי המילואים קדשו לדורות לתת להכניס את הנ"ל.

[כו]

⁷ [כו] על הפסוק (שמות כט, כח) "וְהָיָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְחֶק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תִרְוַמָּה הוּא וּתְרוּמָה הוּא מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזְבְּחֵי שְׁלֵמִיָּהֶם תִּרְוַמְתֶּם לָהּ", יש לדקדק: א. מה בא הכתוב ללמד שכתב "ותרומה כו", דאם בא ללמד, שלדורות יתנו ישראל לכהנים מזבחי שלמיהם חזה ושוק, כבר כתוב ברישא דקרא "והיה לאהרן כו" מאת בני ישראל. ב. מהו הלשון ותרומה יהיה. ג. מהו הפירוש תרומתם לה, והרי הוא לכהנים. ומבאר המשך חכמה, דהנה בחג השבועות כתוב (ויקרא כג, יט-כ) – (יט) וְעִשְׂתֶּם שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחִטָּאת וּשְׁנֵי כֶבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים: (כ) וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תִּנְּפָה לְפָנֵי ה' עַל שְׁנֵי כֶבֶשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָהּ לַפֶּה", ופירש רש"י [על פי חז"ל מנחות סא, א] וז"ל "והניף הכהן אתם תנופה - מלמד שטעונין תנופה מחיים, יכול כולם, תלמוד לומר על שני

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

[כז - המשך]

כט, לב-לג) - (לב) ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל פתח אהל מועד: (לג) ואכלו אתם אשר כפר בהם למלא את ידם לקדש אתם וזר לא יאכל פי קדש הם:

מדוע כאן כתוב "לקדש אותם" ולעיל בלבישת הבגדים (פסוק ל) כתוב "וכהנו לי"

כט, לג) ואכלו אותם אשר כופר בהם נו' לקדש אותם. הנה, כל

שלמי ציבור, שהם שני הכבשים בעצרת. ובא ללמד גם, שמלבד תנופה מחיים כשהם שלמים, יניף לאחר שחיטה רק חזה ושוק, ולשון "ותרומה" יש לו שתי כוונות: הנפה, הרמה רוחנית יותר "מאת זבחי שלמיהם" של ישראל, כי הם כולם לכהנים, וזבחי שלמי יחיד רק חזה ושוק. ומוסיף הכתוב עוד טעם שהם מורמים רוחנית, כי "תרומתם", היינו הנפתם, היא מחיים "לה", כולם כשהם שלמים מונפים לה', מה שאין כן זבחי שלמי יחיד, אין בהם תנופה מחיים.

[כז]

⁹ [כז] על הפסוק (שמות כט, לג) "ואכלו אתם אשר כפר בהם למלא את ידם לקדש אתם וזר לא יאכל פי קדש הם", יש לרדק, מדוע על ידי לבישת הבגדים כתוב שכהנו לי, היינו שנקדשו לכהונה, דכתיב (שמות כח, מא) והלבישת אתם את אהרן ואת בניו אתו ומשחת אתם ומלאת את ידם וקדשת אתם וכהנו לי" והכא כתוב שעל ידי אכילת איל המילואים וסל המצות יתקדשו "לקדש אותם", ולא כתוב לכהן לי. ועוד יש לתת טעם, מדוע כהנים בעלי מומים אוכלים בקדשים (ויקרא כא, כב. זבחים קא, ב), והרי הם פסולים לעבודה (ויקרא כא, יז. בכורות מג, א), ואינם כהנים. ועוד תמוה, שאינם צריכים בגדי כהונה באכילת קדשים, והרי כהן שלא לובש בגדי כהונה אינו כהן ופסול לעבודה, ואיך אוכלים קדשים שמותרים רק לכהנים בלא בגדי כהונה. ועוד יש לתת טעם, מדוע בימי המילואים לא הקריב אהרן ובניו הקרבנות כדי להתקדש על ידי העבודה להיות כהנים. ואם לא היו ראויים לעבודה, איך אכלו קדשי קדשים שאין אכילתן אלא

חייו, המה מורמין ומונפין בכולן לפני ה' (ויקרא כג, כ. מנחות סא, א), בהם צריך להניף ולהרים החזה והשוק אחרי השחיטה. וזה, כמו כוונה שניה, ותרומה יהיה, פירוש, הרמה למעלה מזבחי שלמיהם, אשר כולן לכהנים. ועוד, תרומתם לה' מן השלמים, אשר הם כולם בחייהם מורמים לה'. ועיין מנחות דף סב א פליגי רבי ורבנן, ורבינא אמר שלמיהם (ויקרא ז, לד) רבויה הוא, יעויין שם, ובתורת כהנים (צו, פרשה יא, פרק טז) זדריש קרא דשלמיכם יעויין שם, ודו"ק⁸.

הרמה רוחנית, כמו שמפורש בפסקא כה, אם כן המילים "ותרומה יהיה" הם שתי כוונות: תנופה, והרמה רוחנית.

ומפרש הכתוב, שהרמה רוחנית היא בשני דברים: א. "מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם" שהם מרומים מזבחי שלמיהם, היינו של יחיד, שזבחי שלמי יחיד, לבעלים, ושלמי ציבור לכהנים. ב. "תרומתם לה'", היינו שהם מורמים ומונפים לה', כשהם שלמים בחייהם. ומיושב כל הדקדוקים בסייעתא דשמיא.

והנה באמת נחלקו בזה רבי ורבנן במנחות (סב, א), דרבי סובר ששלמי ציבור טעונין תנופה לאחר שחיטה כשהם שלמים, ורבנן סוברים שרק מחיים התנופה היא כשהם שלמים, אבל לאחר שחיטה מניף רק חזה ושוק בשלמי ציבור, כתנופת זבחי שלמי יחיד, ודברי המשך חכמה הם אליבא דרבנן. ומבואר בגמ' (שם, עמוד ב) דרבינא מפרש, דרבנן למדו שלאחר שחיטה מניף רק חזה ושוק מריבוי הכתוב, דכתיב בזבחי שלמי יחיד (ויקרא ז, לד) "כי את חזה התנופה ואת שוק התנופה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם", דהיה לכתוב לשון יחיד, שלמיו, דזבחה של יחיד איירי קרא, ומדכתב לשון רבים, בא ללמד על זבחי שלמי ציבור, כך מפרש רש"י שם, ולדברי המשך חכמה, יש מקור ברמז לדברי חכמים הכא בקרבן של המילואים.

וכן הוא מבואר בספרא (צו פרשה יא פרק טז) וז"ל "(ו) שוק הימין אין לי אלא שוק שנוהג, זרוע חולין מנין תלמוד לומר תתנו, זרוע מוקדשים מנין תלמוד לומר מזבחי שלמיכם, זהו שאמרנו לרבות זבחי שלמי צבור שיטעננו תנופה שחוטים". [ועיין שם בקרבן אהרן כונת הספרא].

⁸ תמצית דבריו: הכתוב: "ותרומה יהיה מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם תרומתם לה'" בא ללמדנו, שעל ידי המילואים, לא יזכו הכהנים רק בחזה שוק של זבחי שלמי יד, אלא אף יזכו בזבחי

משך חכמה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

ממש כמו שפירש רש"י בקרא הכהן תחתיו מבניו. ולכן לעיל (כח, מא) גבי בגדים כתוב והלבשת אותם כו' וקדשת אותם וכהנו לי, שהבגדים אינו רק לעבודה, הא בעלי מומין האוכלין קדשים מתנות כהונה אינן צריכים בגדים, אבל כאן גבי אכילה לא כתוב לכהן לי, רק לקדש אותם, שאף שאינם עובדים, אוכלים בקדשי קדשים, רק שקדושים בכהונה, וכמו כאן שהמה לא היו המקריבים, ודו"ק¹⁰.

ענין המילואים היה, שמזה נתחנכו לדורות, וזכו בחזה ושוק מזבחי השלמים, שיהיו כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים (פסחים נט, ב), [ועיין בתורת כהנים במכילתא דמילואים מבואר כל פרט ופרט]. לכן היה ההוראה לדורות שיאכלו הקדשים הכהנים, אף אם לא יהיו מקריבים, וכמו כאן שהמקריב היה משה והכהנים אכלו המתנות כהונה, כן לדורות יאכלו כהנים בעלי מומין שקדושים בקדושת כהונה אף שאינם מקריבים. ולשון כהונה נאמר על העבודה, וכמו שתואר כהן הוא שם עובד

וזה היה רק בימי המילואים], לכן בלבישת הבגדים כתוב "לכהן לי", שכהונה הוא לשון עבודה, שעל ידי הבגדים יהיו ראויים לעבודה. אבל כאן שציוה ה' לאהרן ובניו לאכול הקדשים, שעל ידי זה יתקדשו להיות בבחינת כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, לכן לא כתוב לכהן לי, שזה רק על עבודה, אלא לקדש אותם, שעל ידי זה יתקדשו להיות בבחינת כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים אפילו שאינם ראויים להקריב. ומה הטעם שציוה ה' שמשא יהיה מקריב בימי המילואים ולא אהרן ובניו, כדי לקדש לדורות את כל הכהנים בעלי המומין בקדושת כהונה, שאינם ראויים לעבודה, אבל יהיו קדושים שאכילתם תכפר לבעלים, לכן כתוב רק לקדש אותם. ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁰ תמצית דבריו: יש לדקדק, מדוע כאן כתוב "לקדש אותם", ולעיל בלבישת הבגדים (פסוק ל) כתוב "וכהנו לי". והביאור בזה, שלבישת הבגדים היא להכשירן לעבודה, ולשון כהן הוא על העבודה, אבל קדושתו היא גם כשאינו מלובש בבגדים, לכן כאן, שלא היו הם עובדים, רק אוכלים, ככהנים בעלי מומין, שקדושים לאכילת קדשי קדשים ופסולים לעבודה, כתוב רק לקדש אותם, שיהיו מותרים באכילת קדשי קדשים, ושעל ידם יתכפרו הבעלים.

לכהנים. ומבאר המשך חכמה, דשני דברים יש בכהנים: א. להתקדש להיות בקדושת כהונה. ב. להיות כשר לעבודה. ויתכן כהן שקדוש בקדושה של כהונה ופסול לעבודה, כגון בעלי מומין שפסולים לעבודה, וכשרים לאכילת קדשים של כהנים.

והנה מבואר לעיל פסקא כה-כו, שכל מעשה המילואים היה כדי שעל ידי זה יהיה לדורות. והנה, בימי המילואים היה משה מקריב את הקרבנות, והיה אהרן ובניו פסולים להקריב, שעוד לא נתכהנו רק לאחר שבעת ימי המילואים, ואף על פי כן היו אוכלים בקדשים, ומחמת אכילה זו בימי המילואים נתקדשו הכהנים לדורות שיהיו הם אוכלים ובעלים מתכפרים, שאין אכילת כהנים אכילה סתם, אלא היא אכילה ששייכת רק לקדושת כהונה, שעל ידה בעלים מתכפרים, ומכאן נתקדשו הכהנים בעלי מומין לדורות, שאפילו שאינם ראויים להקריב קרבן, קדושת כהונה עליהם לאכול קדשי קדשים, ושעל ידיהם יהיו הבעלים מתכפרים.

והנה לשון כהונה הוא להיות ראוי לעבודה, כמו שפירש רש"י על הכתוב לעיל (פסוק ל) "שָׁעַת יָמִים יִלְבָּשׁוּם הַפָּהֵן תַּחֲתֵי מַגְנֵי אֲשֶׁר יָבֵא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְשֵׁרֵת בְּקִדְשׁ", וז"ל "הכהן תחתיו מבניו - מכאן ראייה כל לשון כהן לשון פועל עובד ממש" עכ"ל רש"י.

ובזה מיושב הכל בסייעתא דשמיא, בדגדי כהונה הם להכשיר את הכהן לעבודה, אבל גם בלא בגדי כהונה קדושת כהן עליו, [אלא שבשעת ימי המילואים ציוה ה' להליבשם בגדי כהונה, כדי שעל ידי זה יהיו קדושים,